

dın ve erkek cephesinden algılanışı yanında, kadınla ilgili başka konulara da işaret edilmektedir. Romanda kadın kahramanların gerek kararlaştrılan evliliklerindeki davranışları gerekse paylaştıkları düşünceleri kabul edilmesi arzu edilen düşünceler olarak sunulmaktadır. Yazarın diğer romanlarında da üzerinde sıklıkla durulan sadakat kavramı, özellikle de erkeğin sadakati, eserin temel hareket noktasıdır. Sadakat göstermeyen erkeğe karşı kadının, her ne sebeple olursa olsun, onurunu ayaklar altına almayarak evliliği sonlandırması gerektiği vurgulanmaktadır.

Enîn'de zaman zaman roman kahramanlarından Rıfat vasıtasıyla erkeklerin kadın ve evlilik algısına temas edilmekte, Sabahat vasıtasıyla da eğitimi kadının önemine vurgu yapılmaktadır. Sabahat ve Fehame, tıpkı Fatma Aliye gibi, kavait, belâgat, mantık, münazara, coğrafya, tarih, kozmografya, hikmet, kimya gibi ilimlerin derslerini almış; Fransızca ve İngilizceyi öğrenmiş ve mükemmel piyano çalabilmektedir. Hatta cariyeler bile böyle bir eğitimden geçmiştir. Ayrıca sadece kadın kahramanlar değil erkek kahramanlar da eğitilmiştir. Onlar devri için yeni sayılabilecek evlilik ve kadın haklarıyla ilgili görüşleri aldıkları bu eğitim sayesinde rahatlıkla savunurlar.

Resmettiği kadın kahramanlar vasıtasıyla kadın sorunlarına temas eden Fatma Aliye Hanım'ın ilmî eserleri ve romanları kadın araştırmaları açısından son derece kıymetli bilgileri ihtiva etmektedir. Bu bakımdan konu üzerine çalışacak araştırmacılara eserlerin bir değerlendirme ve sağlam bir metin hâlinde sunulması son derece önemlidir. Böyle bir çalışmaya imza atan araştırmacıları ve yayınevini kutluyor; yazarın diğer kitaplarının da aynı dikkatle hazırlanmasını bekliyoruz. Külliyyatının yayımlanmasıyla Fatma Aliye Hanım'ın hak ettiği değeri de bulacağını ifade etmek istiyoruz.

Yunus Ayata*

Cenab Şahabeddin Bütün Şiirleri**

Cenab Şahabettin öncelikle şair olarak tanınsa da sağlığında sadece gençlik şiirlerini topladığı *Tâmât* (1887) adlı bir şiir kitabı yayımlamakla yetinmiş, dergilerde yayımladığı ya da defterinde tuttuğu çok sayıda şiiri kitaplaştırmamıştır. Düz yazı alanında ise epeyce verimli olduğu söylenebilir. Sağlığında yayımlanan düz yazı kitaplarından

birkaçını hatırlayalım: *Hac Yolunda* (1909), *Evrak-ı Eyyam* (1915), *Körebe* (1917), *Afak-ı Irak* (1917), *Nesr-i Harp*, *Nesr-i Sulh* (1918), *Avrupa Mektupları* (1919)... Bu yayım görüntüsünün bir şair için şaşırtıcı bir durum olduğu muhakkak. Fakat sunu gözden uzak tutmamak gerekir; hem bizde hem de Avrupa edebiyatlarında sembolist şairler genellikle az

* Doç. Dr., Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

** *Cenab Şahabeddin Bütün Şiirleri*, (hzl. Mehmet Kaplan - İnci Enginün - Birol Emil - Necat Birinci - Abdullah Uçman), Dergâh Yayınları, İstanbul, 2011, 368 s.

şiiir yayımlanmıştır. Baudelaire ve Tanpınar'ın tek, Hâşim'in iki şiir kitabıyla yetindikleri hatırlanırsa Cenap'ın da belki seçicilik belki de derli toplu bir şiir dosyasına ihtiyaç duymaması nedeniyle böyle davrandığı düşünülebilir. Kendisinin sağlığında bir araya getirmedığı şiirleri ölümünden hemen sonra ilk kez Saadettin Nüzhet tarafından yayımlanmıştır. (Bk. Saadettin Nüzhet Ergun, *Cenap Şahabettin: Hayatı ve Seçme Şiirleri*, İstanbul, 1934). Ne var ki bu yayın, Cenap'ın bütün şiirlerini bir araya getirmekten uzaktır. Şairin kitabına giren veya girmeyen bütün şiirleri ilk olarak 1984'te, şairin ölümünün ellinci yılında, Mehmet Kaplan, İnci Enginün, Birol Emil, Necat Birinci ve Abdullah Uçman'dan oluşan akademisyenler tarafından bir araya getirilmiştir: *Cenap Şahabeddin'in Bütün Şiirleri*, İÜ Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1984.

Sadece Servet-i Fünun şiirinin değil, belki bütün bir XIX. yüzyıl Türk edebiyatının hakikaten kendine özgü simalarından olan Cenap Şahabettin 1870'te doğmuş ve dolayısıyla II. Abdülhamid, Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerini görmüş bir şairdir. Doğrusu, bir edebiyatçı için ilginç bir yaşam/zaman dilimidir bu.

Cenap Şahabettin, şiiri toplumsallık içinden gören bir şair değildir; onun kalemi, içe dönük bir kalem. Âdeta kaleminin mürekkebi dışa doğru değil, içe doğru akar yazdı. Toplumsal konularda ileri görüşlü olduğunu söylemek de mümkün değildir; Millî Mücadele yıllarında, bu var olma savaşına karşı takındığı yanlış ve bağışlanmasız zor tutum onun ulusal duyarlıktan ve tarihsel akıştan ne kadar bihaber olduğunu ortaya koyar. Gerçi, seyahat kitaplarına, gazete yazılarına bakıldığında toplumsal, hatta Avrupa üzerinden evrensel meselelere (savaş, barış, teknoloji, eğitim, aile...) zaman zaman kafa yorduğu anlaşılabilir; ama Cenap'ın her şeyden önce şair olduğu hatırlanırsa onun bu konularda bir politikacı ya da tek mesleği gazetecilik olan biri gibi kapsamlı bir görüş ortaya koyamamasının, tercihlerinde isabetli bir noktada duramamasının sebebi kendiliğinden ortaya çıkar.

Az önce adlarını saydığım akademisyenler tarafından ortak bir çalışmanın ürünü olarak yayımlanan *Cenap Şahabeddin Bütün Şiirleri*, 1984'te yapılan ilk baskısının tükenmesi üzerine yeniden basıldı. Kitabın yeni baskısı Prof. Dr. Abdullah Uçman tarafından yayına hazırlanmıştır. Yeni baskısının giriş yazısında sayın Uçman, bundan otuz yıl önce gerçekleştirilen ilk yayın çalışmasının nasıl vücut bulduğunu şöyle anlatıyor: "Cenap Şahabeddin'in vefatından sonra, iki kızı Şivezat Erez ve Reşika Ozankan, babalarının ölümünü müteakip kendilerine intikal eden bütün evrakı değerli bir emanet gibi yıllarca muhafaza etmekle beraber, kendilerinin ölümünden sonra bunların bir gün dağılıp kaybolabileceği endişesine kapılmaktan da kurtulamazlar. İşte biraz da bu endişeyle ellerindeki emaneti ehline vermek üzere, Kubbealtı'nda çalışan arkadaşları Sevim Narinç'in tavassutu ile bu bir sandık dolusu emanet, değerlendirildikten sonra bir kuruma verilmek üzere 80'li yıllarda Prof. Dr. Mehmet Kaplan'a teslim edilir. / Cenap Şahabeddin'in bu bir sandık dolusu evrakı merhum hocam Mehmet Kaplan'a intikal ettiğinde, ben daha henüz hocanın yanında, akademik hayata yeni intisap etmiş bir asistandım. Bundan tam otuz yıl önce, hocamız Mehmet Kaplan'ın engin hoşgörüsü altında, aralarında benim de yer aldığım, hocalarım İnci Enginün ve Birol Emil ile meslektaşım Necat Birinci'den oluşan o günkü Yeni Türk Edebiyatı Kürsüsü mensupları, muntazaman her Çarşamba günü hocanın Kadıköy-Şifa'daki evinde bir araya gelmek suretiyle, adı geçen sandıktan çıkan evrakı önce tasnif ettik, daha sonra şairin el yazısıyla olan şiir müsveddeleri üzerinde çalışmaya başladık." (s. 15-16).

Kitap iki bölümden meydana geliyor: I. Bölüm'de yayımlanmış şiirlere yer verilmiş ve hem *Tâmât*'takiler hem de zamanında çeşitli dergilerde yayımlananlar bu bölüme dâhil edilmiş. Bunlar da kendi içinde kronolojik sıraya göre tasniflenmiş. II. Bölüm'de yayımlanmamış şiirler yer alıyor ve burada Cenap'ın defterlerinde, dosyalarında kalan şiirleri okura sunuluyor. Aynı bir bölüm numarası veril-

memekle beraber, II. Bölüm'ün ardından bitmemiş şiirler, beyitler, mısralar geliyor. Kitabın sonunda da şairin kendi el yazısıyla şiir örnekleri var.

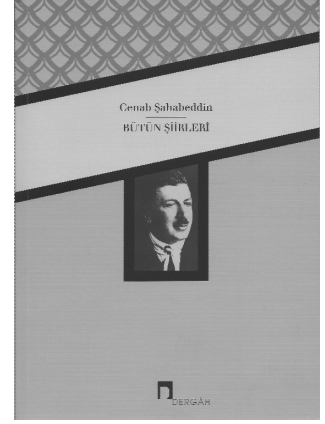
Bugünden geriye doğru bakıldığında Türkçenin geçirdiği sadeleşme, doğal kimliğine dönme aşamalarından sonra Cenap'ın şiirleri birkaçı dışında okunurluğu olan metinler değildir artık. Zaman zaman bazı şiir parçalarında sade dile yaslanan dörtlükler, beyitler olsa da (Şarkı, Kış Ufukları, İtiraf, Senin İçin...) Cenap'ın dili bugün için çok eskidir. Bunun nedeni, şiirin bir dil sanatı olduğunu Cenap'ın yeterince kavrayamamış olmasıdır. Şunu söylemek istiyorum: Şiir, sahip olduğu dilsel özelliği, kullanılan sözcüklerin anlamca açık ya da kapalı olmasıyla sağlamaz. Öyle olsaydı, yüzlerce Divan şairini kendi dilini bulmuş usta şairler saymak gerekirdi. Cenap böyle zannetmiş, Paris'te bulunduğu dört yıllık sürede tanıma fırsatı bulduğu sembolizmi sözcük kapalılığı üzerinden algılamıştır. Oysa sembolist şiir, sahip olduğu dilsel özelliği tek tek sözcüklerin değil genel anlam perdesinin fazlaca açık olmamasıyla sağlar. Sembolizmin ilk büyük şairleri sayabileceğimiz Poe'nun İngilizcesine ya da Baudelaire'in Fransızcasına baktığımızda bunu görebiliyoruz. Onların şiirlerinde, XIX. yüzyıl İngilizcesi ya da Fransızcası üzerinden, genel kullanımın dışında kalan sözcüklerin sayısı bir elin parmaklarını geçmez. Oysa, bilinen sözcüklerle yarattıkları bilinmez âlem onları sembolizmin öncüleri kılmıştır. Cenap'ın bu-

gün okunur olmamasında, yanlış dil tercihi temel rolü oynamaktadır. Bir başka ifadeyle, Cenap'ın artık okunmamasında Türkçenin geçirdiği aşamaların ya da okurların dil zevkinin değişmesinin değil, esasen şairin dilsel tercihinin rolü en önemli noktadır.

Peki, *Cenab Şahabeddin Bütün Şiirleri*

bugün bize ne söyler? Bana kalırsa, değerli hocam Uçman'ın ayrıntılı olarak anlattığı mesai sonunda ortaya konulan şiirler toplamının en önemli tarafı, özelde Cenab Şahabettin ya da genelde Servet-i Fünun şiiri üzerine araştırma yapacak akademisyenlere dertli toplu bir kaynak olma özelliğini taşımasıdır. Cenap'ın *Tâmât* kitabı dışında kalan, dergilerde yayımlanmış, defterlerine kalmış, müsvedde olarak dosyalarda tozlanmış, yayımlanmayı planladığı ama gerçekleştirmediği kitaba almayı düşündüğü ya da düşünmediği bütün şiirleri elimizin altında. Bu toplam, bir şairin poetik dünyasının nasıl şekillendiğini ortaya koyduğu gibi, zamanın akışı karşısında bazı metinlerin nerede durduğunun açıklamasını yapmak bakımından da dikkate değer görünüyor.

*Bâki Asiltürk**

Türk Öykücülüğünde 1940 Kuşağı ve Toplumcu-Gerçekçi Yönelişler**

Marks ve Engels'in; toplum, tarih ve Mekeonomi gibi konuları yorumlamak için temelini attıkları Marksist düşünce, sa-

nat ve edebiyata da yansiyarak 1934 yılında Birinci Sovyet Yazarlar Birliği Kongresi'nde alınan kararlar çerçevesinde edebiyatın top-

* Doç. Dr., MÜ, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi.

** Murat Kaciroğlu, *Türk Öykücülüğünde 1940 Kuşağı ve Toplumcu-Gerçekçi Yönelişler*, Asitan Yayınları, Sivas, 2011, 450 s.